

ratu buvo iškasamos duobės. Vėliau tarp jų sudeginamas mirusysis, galbūt, jam žuvus svetur, ar nuskendus – tik likę rūbai ir kiti asmeniniai daiktai (laužų vietos ant pilkapio pagrindo išsiskiria degėsių dėmėmis). Po to deginimo liekanos būdavo suverčiamos į jau iškastas duobes ir virš deginimo vietos pilamas sampilas. Pilant sampilą, smėlis, nustumdamas degėsius į išorinį duobių pakraštį, užpildė vidinę jų pusę.

Tai, jog tuo laikotarpiu panašiai buvo įrengiami pilkapiai ir kitur, pavyzdžiui, Užnemunėje, parodė Vilkiautinio ariamų pilkapių vietų tyrimai 1998–1999 m. Tik ten, esant molingam gruntui ir akmeningai aplinkai, deginimui naudoti akmenys. Jų dalis naudota kapams pilkapiuose įrengti, o likę, kartu su deginimo liekanomis, degėšiais ir net sudegintų mirusiųjų pavieniais kauliukais bei įkapėmis, suversiti į aplink iškastus griovius ar duobes. Po to sampilai pilti iš žemių ir krauti iš akmenų. Toks mirusiųjų deginimo pilkapių

aiškstelėse paprotys turėtų sietis su ankstyvesnėmis apeigomis su ugnimi, kai pilkapiuose laidojant nedegintus mirusiuosius, pilkapių vietos buvo išdeginamos, o aplink kraunami akmenų ratai.

BALTADVARIS BARROW CEMETERY

In 2000 DCHP investigated the barrow 33 of the Baltadvaris barrow cemetery (Molėtai district), so called Švedkapiai, located under the electricity line. The area of 81 m² was investigated. There are no burials. The piled earth of the cemetery was of a 0.7 m height and of a diameter of 7–8 m. It was surrounded by the 7 pits of 2.4–2.6 m length, of a 1.8–2.1 m width and of a 0.6 m. depth. During the construction of the barrow firstly the pits were dug round it and among them in the foundation place of the future barrow, the fire used to be set. Afterwards the remains of the bonfire place were scattered into the pits and the piled earth of the barrow poured.

BALIULIŲ PILKAPYNAS

Vida KLIAUGAITĖ

2000 m. buvo tęsiami 1999 m. pradėti Baliulių pilkapyno (Švenčionių r.) tyrimai (žr. *ATL 1998 ir 1999 metais*, V., 2000, p. 174–179). 1999 m. tyrinėjimų sezono metu ištirta 11 pilkapių ar jų liekanų, juose rasta 15 V–VI a. datuojamų kapų, iš kurių 4 griautiniai, kiti degintiniai. 2000 m. ištirtas vienas anksčiau nežinomas pilkapis, buvęs ant kabelio linijos į ŠV nuo 1999 m. tirtu pilkapio 1. 1999 m. tyrinėjimų sezono metu šioje vietoje pastebėta

apie 8 m skersmens ir 0,5 m aukščio kalvelė, kuri panėšėjo į suardytą pilkapį. Jį apnaikino kabelio ir telefono antžeminės linijos proskynos arimas.

Nusprendus patikrinti šią vietą, iš pradžių buvo atidengta spėjamo pilkapio R pusė ir tik nuėmus velėną, povelėninį ir suartą sluoksnį, apie 30 cm gylyje pasirodė pilkapiui būdingų elementų – tamsių dėmių, akmenų puslankis, pilkapį supusių griovių kontūrai. Atidengus pilkapio

V pusę, išryškėjo jo buvusios apimtys: pilkapio sampilas buvęs 8,5–9 m skersmens, iš ŠV, Š ir R pusių apsuptas vientiso griovio, kurio vidutinis plotis 1,5–1,6 m, vietomis jis susiaurėja iki 0,95–1 m pločio. P pusėje pilkapį riboja dar vienas 5 m ilgio ir 1,4 m pločio griovys. Tarp griovių palikti 3,5 m pločio (PV) ir 2,5 m pločio (PR) tarpai. Grioviai užpildyti tamsiai pilku degėsiais prisotintu užpildu su nedideliais akmenimis, kurie nuriedėjo nuo pilkapio sampilo pakraščių. Akmenų vainikas neišlikęs – akmenys išstumdyti iš savo pirminių vietų (daugelis jų grioviuose). Iš akmenų kiekio ir jų konstrukcijų fragmentų galima spėti, kad pilkapis neturėjo sandaraus akmenų vainiko, o vidutinio stambumo (20x22x15 cm, 18x15x18 cm, 20x12x8 cm ir pan. dydžio) akmenys, panašiai kaip ir 1999 m. tyrinėtame 1-ame pilkapyje, buvo sudėti palei pilkapio sampilo kraštus. Po suartu sluoksniu buvo išlikę šiek tiek sampilo likučių – su smulkiais degėsiais persimaišęs smėlis. Pilkapio pagrindą sudarė pilkas peleningas sluoksniu, kurio vidutinis storis apie 15 cm. ŠR pilkapio dalyje, po sampilu, aptikta viena ovalios formos duobė, įkasta į žemį iki 70 cm ir užpildyta tamsiai pilku degėsinu 20–30 cm storio sluoksniu dugne ir šviesiu su smulkiais degėsiais smėliu viduryje. Palei duobės R–ŠR kraštą sustatyti 30x55x60 cm, 22x40x70 cm, 30x38x46 cm ir 30x25x38 cm dydžio 4 lauko rieduliai.

Pilkapyje aptiktas vienas griautinis kapas, pažeistas klojant telefono kabelius. Jo duobės kontūras išryškėjo žemyje, 25–28 cm gylį nuo buvusio žemės paviršiaus. Duobė 3,5x1,55–1,7 m dydžio ir 1,1 m gylio, netaisyklingo keturkampio užapvalin-

tais galais formos, užpildyta permaišytu balkšvu ir pilku degėsinu smėliu. Kapo duobė orientuota ŠV–PR kryptimi. Mirusioji palaidota galva į ŠV. Griaučiai visiškai sunykę. Kape aptikta karolių apvara (ar kelios apvaros?), kurią sudaro 178 gintaro, 49 spalvoto emalio, 5 tamsiai žalio stiklo karoliai ir 3 balto metalo įvijos. Taip pat rastas smeigtukas geležine adata ir penkiabriaune galvute su trimis skridiniais, pagaminta iš alavo-švino lydinio, sidabrinė lankinė segė palenkta kojele, 3 žalvariniai įvijiniai žiedai ir geležinis pjautuvėlis.

Taip pat suartame sluoksnyje aptiktas žalvarinis žiedelinis antsmilkinis ir geležinis apdegęs pentinas.

Pagal kapo įkapes pilkapis datuotinas V a.

BALIULIAI BARROW CEMETERY

In the Baliuliai barrow cemetery one disturbed barrow has been investigated during the lay of the cables of the international communication and during the equipment of the elevated telephone lines. The barrow was of the diameter of 8–8.5 m, surrounded by 2 ditches, containing stones along the edges of the piled earth. Under the piled earth there was found one oval pit in the north-east side and the primary burial in the centre of the barrow. The female individual was buried with her head oriented towards north-west direction. In the grave there were found necklace of amber, coloured enamel and glass bead, the pin with the pentahedral head containing disks, silver arch shaped brooch with a bent foot, 3 bronze spiral rings and the iron sickle. The cemetery is dated to the 5th century.